

OCHRANA CTI V NÁVRHU NOVÉHO TRESTNÍHO ZÁKONÍKU 2006

JUDr. et Bc. TOMÁŠ GRÍVNA, Ph.D.

Katedra trestního práva Právnické fakulty UK v Praze

I. ÚVODEM

K výběru tématu tohoto příspěvku mě inspiroval návrh trestního zákoníku 2006, který dekriminalizoval pomluvu¹. Trestný čin pomluvy byl v rámci připomínkového řízení předcházejícího podání návrhu vypuštěn s odůvodněním, že „... by případy, na které tento trestný čin dopadal, měly být řešeny na základě ochrany osobnosti v rámci občanského práva (§ 11 a násl. občanského zákoníku). Trestněprávní ochrana osobnosti byla navíc používána v praxi selektivně, neboť nebyla dodržována zásada legality. To se pak projevovalo pasivitou v případě pomluv „obyčejných“ lidí a aktivitou v případě pomluv ze strany mediálně známých osobností nebo naopak pomluv, jejichž předmětem byly takové známé osobnosti.“ Při projednávání v Ústavněprávním výboru Poslanecké sněmovny bylo na základě návrhu poslance prof. Jičínského usnesením č. 206 ze dne 30. 9. 2005 doporučeno Poslanecké sněmovně, aby rozhodla o vložení trestného činu pomluvy (§ 160) do trestního zákoníku. Pozměňovací návrh byl přijat. Cílem mého příspěvku je tedy zamyšlení nad potřebností kriminalizace činů, které zasahují do lidské cti. Nebudu se tudíž věnovat rozboru jednotlivých znaků trestného činu pomluvy či jiných činů zasahujících lidskou čest. Příspěvek omezím na ochranu cti jednotlivce, který nemá žádné privilegované postavení jako např. veřejný činitel, prezident. Nebudu se zabývat ani případy, kdy lidská čest je chráněna až druhotně, v návaznosti na ochranu jiného zájmu jako je tomu např. u křivého obvinění. Nejprve je však třeba alespoň rámcově objasnit pojem cti².

Čest je kategorií abstraktní, tudíž i veškeré pokusy o její přesnou definici se setkávají s nemalými obtížemi. Snad určitá shoda panuje nad tím, že jde o pojem morálního vědomí vyjadřující vztah jedince k sobě samému (subjektivní stránka cti) a vztah společnosti k jedinci (objektivní stránka cti). Čest je atributem osobnosti člověka, kterou postupně nabývá či ztrácí. Proto se mohou objevovat určité pochybnosti u osob, které si svoji čest neuvědomují, u nichž subjektivní stránka cti absentuje (děti útlého

¹ Nebyl to první pokus o odstranění trestnosti pomluvy. Srov. Sněmovní tisk č. 388, 4. volební období.

² K tomu srov. *Vojáček, L.*: *Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu*. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, str. 19 a násl. nebo Heslo „čest“ v *Ottově naučném slovníku*, 6 díl, str. 662n.

věku, osoby těžce duševně choré). „Může mít čest jen osobnost, jakožto bytost schopná říci já – tedy schopná cítiti i ceniti sebe, a jednati, totiž provoditi něco pod zřetelem mravnosti“³. Míra cti se u jednotlivců liší. Obsah pojmu cti je podmíněný společensky, kulturně, historicky i teritoriálně.

Od pojmu cti je třeba odlišovat další pojmy jako dobrá pověst, lidská důstojnost apod. Neznamená to však, že by uvedené pojmy neměly některé znaky společné. Proto zásah do cti se může jevit též jako ohrožení či porušení jiných mravních či etických hodnot nebo práv jedince. Tak např. některé urážky na cti zejména spáchané neverbálně (skutkem), mohou v konkrétním případě zároveň znamenat citelný zásah do lidské důstojnosti. Na druhou stranu může dojít k zásahu do osobní cti, aniž by zároveň došlo ke snížení lidské důstojnosti.

Čest člověka je spolu s lidskou důstojností, dobrou pověstí a jménem chráněna čl. 10 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Podle čl. 17 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (dále jen „Pakt“) nikdo nesmí být vystaven svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence ani útokům na svou čest a pověst. Podle odst. 2 téhož článku má každý právo na zákonnou ochranu proti takovým zásahům nebo útokům. Uvedená práva se často dostávají do střetu s jiným základním právem, právem na svobodu projevu zaručenou čl. 17 Listiny (čl. 19 Paktu, čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod). Je třeba tudíž aplikovat princip proporcionality obou práv tak, aby jednomu z těchto práv nebyla bezdůvodně dána přednost před právem druhým⁴. To však podle mého názoru může platit pouze tam, kde není právo na svobodu projevu zneužíváno. I právo na svobodu projevu má své meze. Konečně i Evropský soud pro lidská práva vždy zvažuje, zda je či není omezení práva na svobodu projevu nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci. Z judikatury lze dovodit, že státy mají volnost přijmout opatření, včetně trestních, určená k přiměřené reakci na pomlouvačná tvrzení, která nemají opodstatnění a jsou formulována ve zlém vůli⁵.

II. OCHRANA CTI V HISTORICKÉM KONTEXTU

Z historického pohledu byla v dřívějších dobách středověku a raného novověku čest jedním z nejhodnotnějších statků. Za čest se bojovalo, pro čest se umíralo. Kdo se nebránil útokům na svou čest, dobrovolně se jí vzdával, což výrazně ovlivnilo jeho postavení ve společnosti⁶. I v moderních dějinách jsou některé útoky proti cti považovány za kriminální činy.

³ Ottův slovník naučný. 6. díl. Argo 1997, str. 662.

⁴ Srov. např. nálezy Ústavního soudu České republiky sp. zn. IV. ÚS 154/97, II. ÚS 357/96, II. ÚS 94/05.

⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva z 15. 7. 1982, A č. 51. Blíže k této problematice srov. *Repík, B.*: Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, str. 58–59.

⁶ Srov. *Vojáček, L.*: Urážky, pomluvy, nactiutrhání. Ochrana cti v československém trestním právu. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2006.

Rakouský trestní zákoník z roku 1852 obsahoval v díle I. o zločinech hlavu dvacátou pátou o utrhaní na cti⁷. Tohoto zločinu (§ 209) se dopustí, kdo někoho pro nějaký na něj vymyšlený zločin u vrchnosti udá, nebo takovým způsobem obviní, že by obvinění jeho dáti mohlo vrchnosti podnět k vyšetřování nebo alespoň pátrání proti obviněnému. Čin se trestal těžkým žalářem od jednoho roku do pěti let, popř. deseti let.

Přečiny a přestupky proti bezpečnosti cti byly upraveny v hlavě dvanácté dílu II. o přečinech a přestupcích (§ 487–499). Většina tam uvedených skutkových podstat byla označena jako urážka na cti (§ 487–495). V § 487 se jednalo o bezdůvodné obvinění ze zločinu, přečinu nebo přestupku⁸, které bylo subsidiárním ustanovením ke zmiňovanému § 209. Úpravu bezdůvodného obvinění z jiných činů nepočestných nebo nemravných nalezneme v § 488⁹, uveřejnění jiných na cti důtklivých skutečností ze života soukromého nebo rodinného, třeba pravdivých v § 489¹⁰, jiná veřejná hanění v § 491¹¹. Za tyto v zásadě soukromožalobní činy hrozilo vězení od jednoho do šesti měsíců. Byly-li spáchány tiskem pak vězením od šesti měsíců do jednoho roku. Vedle urážky na cti zákon upravoval trestnost veřejné nadávky nebo zlého nakládání (§ 496), výčitky pro trest odpykaný nebo prominutý (§ 497), vyjevování tajností nemocných lékařem, hojičem, pomocníkem, porodní pomocnicí, lékárníkem (§ 498, 499).

Komplexní úpravy se ochraně cti dostalo zvláštním zákonem č. 108/1933 Sb. z. a n., o ochraně cti, který upravoval nejen skutkové podstaty trestných činů, ale též související otázky hmotněprávní i procesní.

Konkrétně obsahoval čtyři trestné činy proti cti, a to:

- a) urážku (§ 1)¹²
- b) pomluvu (§ 2)¹³
- c) utrhaní na cti (§ 3)¹⁴
- d) výčitku trestního stíhání nebo trestu (§ 4)¹⁵.

⁷ Původní název utrhaní na cti byl přejmenován na zločin křivého obvinění v důsledku přijetí zákona na ochranu cti (§ 42 odst. 4 zákona č. 108/1933 Sb. z. a n.).

⁸ Kdo jiného křivě viní ze zločinu, aniž jde obviňování tak daleko, aby nabylo vlastností, které tu podle § 209 býti musí, aby se stalo zločinem utrhaní na cti, anebo kdo jiného křivě viní z nějakého přečinu nebo přestupku.

⁹ Kdo i jinak sdělením smyšlených nebo převrácených skutečností někoho zejména nebo znamenání na něho připadajícími křivě viní z nějakého určitého nepočestného nebo takového nemravného činu, který by jej v obecném mínění mohl v opovržení uvést nebo snížit.

¹⁰ Kdo v dílech tiskových, rozšiřovaných spisech nebo vyobrazeních, anebo kdo, nejsou k tomu zvláštními okolnostmi nucen, veřejně na někoho ve známost uvádí skutečnosti na cti důtklivé ze života soukromého nebo rodinného, byť i byly pravdivé.

¹¹ Taktéž dopustí se urážky na cti, kdo někoho veřejně nebo před více lidmi, v dílech tiskových, rozšiřovaných hanlivých spisech nebo vyobrazeních jakéhokoli způsobu buď zejména nebo znamenání naň připadajícími, neuváděje určitých skutečností, z opovrživých vlastností nebo z opovrživého smýšlení viní, anebo jej v veřejný posměch vydává.

¹² Kdo někomu nadávkou, zlym nakládáním, vyhrůžkou zlého nakládání, vydáváním v posměch nebo jinak na cti ublíží.

¹³ Kdo někomu na cti ublíží tím, že před třetí osobou o něm jakýmkoliv způsobem uvede nebo dále sdělí skutečnost, která by jej mohla vydati v opovržení nebo snížení v obecném mínění.

¹⁴ Věděl-li ten, kdo někoho pomluvil (§ 2), že skutečnost, kterou uvedl nebo dále sdělil, je nepravdivá; Přisněji pak bylo trestné, jestliže vinník utrhal někomu na cti podle promyšleného plánu s úmyslem, aby rozvrátil rodinný život jeho nebo člena jeho rodiny neb aby zničil hmotnou existenci takové osoby.

¹⁵ Kdo někomu v úmyslu, aby ho tím pohaněl, před třetí osobou vyčte, že se proti němu konalo trestní řízení, ačkoliv v něm nebyl uznán vinným, nebo že byl odsouzen, ačkoliv trest byl již vykonán, prominut, promlčen nebo podmíněně odložen a odsouzený svým chováním nezavdal příčiny k takové výčitce.

Ustanovením § 5 byla ochrana cti výslovně vztažena i na tam uvedené subjekty, např. na osoby zemřelé. V zásadě se jednalo o soukromožalobní delikty (§ 14). Sankce byly odstupňovány podle typové závažnosti. Za urážku hrozilo v případě přestupku vězení od tří dnů do tří měsíců nebo peněžitý trest, v případě přečinu vězení od osmi dnů do šesti měsíců nebo peněžitý trest. Pomluva mohla být postižena jako přestupek trestem vězení od čtrnácti dnů do šesti měsíců a jako přečin trestem vězení od tří měsíců do jednoho roku. Vězením od jednoho do šesti měsíců, popř. tuhým vězením od jednoho do šesti měsíců (přestupek), resp. od tří měsíců do jednoho roku, popř. tuhým vězením od šesti měsíců do jednoho roku (přečin) bylo možné potrestat pachatele utrhaním na cti. Konečně výčitky trestního stíhání nebo trestu byly postižitelné jako přestupek vězením do jednoho měsíce nebo peněžitým trestem a jako přečin vězením od tří dnů do tří měsíců nebo peněžitým trestem.

Trestní zákon z roku 1950 (zákon č. 86/1950 Sb.) dřívější širokou ochranu cti nepřevzal. Ochrana cti byla poskytována pouze tam, kde byly zasaženy i další chráněné zájmy. Jedinou výjimkou byl trestný čin pomluvy v § 189, který byl ovšem formulován odchylně od předchozí úpravy¹⁶. Trestní odpovědnost byla značně zúžena. Za spáchání tohoto trestného činu bylo možné uložit trest odnětí svobody až na šest měsíců, popř. až na jeden rok. Dřívější trestný čin urážky byl upraven v trestním zákoně správním (§ 133 zákona č. 88/1950 Sb.), dikce byla téměř shodná.

Kodifikace trestního práva hmotného z roku 1961 (zákon č. 140/1961 Sb.) upravovala trestný čin pomluvy v § 206, ale možnost jeho aplikace byla změněnou formulací opět zúžena¹⁷. Po novelizaci z roku 1990 (zákon č. 175/1990 Sb.) dopadá ustanovení na širší okruh případů. Novela také doplnila druhý odstavec, za jehož naplnění lze uložit trest odnětí svobody až na dvě léta. Za naplnění základní skutkové podstaty hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok.

III. OCHRANA CTI V CIZOZEMSKÝCH TRESTNÍCH KODEXECH

Podíváme-li se do zahraničních trestních kodexů, pak lze konstatovat, že jimi poskytovaná ochrana cti je vesměs širší (jinak slovenská úprava).

Nový slovenský trestní zákon (zákon č. 300/2005 Sb.) obdobně jako česká úprava obsahuje v § 373¹⁸ trestný čin pomluvy („ohováranie“). Dikce základní skutkové podstaty se nevýznamně liší od našeho § 206. Sankce jsou však mnohem přísnější. Při naplnění kvalifikačních okolností lze uložit trest odnětí svobody na jeden rok až pět let (odst. 2), resp. na tři roky až osm let (odst. 3).

¹⁶ Kdo úmyslně ohrozí vážnost jiného u spoluobčanů tím, že o někom sdělí nepravdu.

¹⁷ Kdo o jiném sdělí údaj, o němž ví, že je nepravdivý a způsobí značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, a tím

- a) poškodí ho v zaměstnání
- b) naruší jeho rodinné vztahy, nebo
- c) způsobí mu jinou vážnou újmu.

¹⁸ Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobí značnou mírou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, poškodit jej v zaměstnání, v podnikání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu.

Ruský trestní zákon upravuje v hlavě 17 nazvané trestné činy proti svobodě, cti a lidské důstojnosti trestný čin pomluvy¹⁹ (§ 129) a urážky²⁰ (§ 130). Oba delikty jsou soukromožalobními. Za jejich spáchání nelze uložit trest odnětí svobody.

Poměrně nová kodifikace polská z roku 1997 v oddílu 27 (trestné činy proti cti a tělesné nedotknutelnosti) upravuje v art. 212 pomluvu²¹, v art. 216 urážku²² a v art. 217 narušení tělesné nedotknutelnosti²³. Za pomluvu lze uložit trest odnětí svobody do jednoho roku, resp. dvou let. Za urážku lze uložit trest odnětí svobody do jednoho roku jen tehdy, jestliže se tak stalo pomocí prostředků masové komunikace. Trest odnětí svobody do jednoho roku může být uložen za narušení tělesné nedotknutelnosti. Všechny uvedené trestné činy se stíhají na základě soukromé žaloby.

Německý trestní zákon postihuje urážku na cti (§ 185) a pomluvu (§ 186–188). Zvláštní skutkovou podstatou pamatoval zákonodárce na hanobení památky zesnulých (§ 189). K trestnímu stíhání se vyžaduje, aby poškozený podal soukromou žalobu. Sankcí za spáchání urážky na cti může být trest odnětí svobody až na jeden rok, popř. až na dvě léta, byla-li spáchána prostřednictvím násilí. Německá úprava rozlišuje tři typy pomluvy. Podle § 186 je trestný, kdo o jiném tvrdí nebo rozšiřuje skutečnost, která je způsobila jej zhanobit nebo ve veřejném mínění snížit, pokud tato skutečnost není prokazatelně pravdivá. Za takový čin lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžitý trest, nebo pokud čin byl spáchán veřejně nebo rozšířením písemnosti, trest odnětí svobody až na dvě léta nebo peněžitý trest. Podle § 187 je přísněji trestná (až na dvě léta nebo peněžitý trest) pomluva, jestliže pachatel rozšiřuje nebo tvrdí skutečnost, o které ví, že je nepravdivá. Stalo-li se tak veřejně, na shromáždění nebo šířením písemnosti, pak lze uložit trest odnětí svobody až na pět let nebo peněžitý trest. Konečně, ještě přísněji se trestá pomluva proti osobě v politickém životě (§ 188) z pohnutky, která souvisí s postavením uraženého ve veřejném životě, jestliže je tento čin způsobilý mu veřejné působení ztížil.

Poslední pohled věnujme rakouské právní úpravě. I v rakouském trestním zákoně nalezneme trestné činy směřující proti cti. Především se jedná o pomluvu²⁴ (§ 111), výtku soudně trestného činu, jenž byl již odčiněn²⁵ (§ 113) a urážku²⁶ (§ 115). Ani v Rakousku nejsou tyto činy zásadně stíhány z úřední povinnosti, vyžaduje se podání soukromé žaloby. Nejprísněji trestná je pomluva, a to odnětím svobody až na šest

¹⁹ Pomluva, tj. rozšiřování vědomě lživých informací působících jinému újmu na cti a důstojnosti nebo ohrožujících jeho pověst.

²⁰ Urážka, tj. úmyslné snižování cti a důstojnosti jiného vyjádřené v neslušné formě.

²¹ Kdo pomlouvá jinou osobu, skupinu osob, instituci, právnickou osobu nebo organizační jednotku, která nemá právní subjektivitu, o takovém jednání nebo vlastnosti, že jí může ponížít ve veřejném mínění nebo vystavit ztrátě důvěry potřebné pro její postavení, povolání nebo druh činnosti.

²² Kdo uráží jiného v jeho přítomnosti nebo sice v jeho nepřítomnosti, ale veřejně nebo v úmyslu, aby se urážka dostala k této osobě.

²³ Kdo udeří jiného nebo jiným způsobem naruší jeho tělesnou nedotknutelnost.

²⁴ Kdo jiného způsobem vnímatelným pro třetího opovrživě nebo smyšleně nařkne nebo obviní z nečestného chování nebo z chování, jímž se prohřešuje proti dobrým mravům, jež je způsobilý, aby veřejné mínění jím pohrdalo nebo aby byl znevážen.

²⁵ Kdo jinému pro třetího vnímatelným způsobem vyčítá trestný čin, pro který byl již trest vykonán nebo byl již podmínečně odpuštěn nebo prominut nebo byl již prozatímně odložen výkon trestu.

²⁶ Kdo veřejně nebo před více lidmi jiného potupí, zesměšní, týrá na těle nebo hrozí tělesným týráním, nebude-li trestně odpovědný podle jiného přísnějšího ustanovení.

měsíců nebo peněžítým trestem. Stalo-li se tak tištěným dílem, rozhlasem nebo jiným způsobem, kterým se stane pomluva přístupná široké veřejnosti, pak lze uložit trest odnětí svobody až na jeden rok nebo peněžítý trest. Naopak urážka a výtka soudně trestného činu, jenž byl již odčiněn, jsou postižitelné relativně mírně, neboť za jejich spáchání hrozí trest odnětí svobody až na tři měsíce nebo peněžítý trest.

IV. TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA CTI A ZÁSADA SUBSIDIARITY TRESTNÍ REPRESE

Často se uvádí s odvoláním na zásadu subsidiarity trestní represe, že k ochraně cti postačují prostředky jiných právních odvětví. Konkrétně tedy ochrana osobnosti podle občanského zákoníku (§ 11 a násl.), přestupkového zákona (§ 49 odst. 1), tiskového zákona (§ 10, 11) či zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání (§ 35, 36).

Podle mého mínění uvedené názory přehlížejí, že zásada subsidiarity trestní represe neznamená jen zda existují prostředky jiných právních odvětví k ochraně právního statku, ale též zda s ohledem na význam chráněného zájmu a míru jeho zasažení je taková ochrana dostatečná. Např. i občanský zákoník má prostředky, kterými se může vlastník bránit před zásahem do jeho vlastnického práva, popř. dosáhnout náhrady za způsobenou škodu. I přestupkový zákon umožňuje za určitých podmínek veřejnoprávní postížení škůdce. Přesto závažnější zásahy do vlastnického práva jsou trestným činem. Obdobně je třeba přistupovat k ochraně cti. I zde je třeba vycházet z významu cti jako chráněného právního statku a z míry jeho zasažení.

Lidská čest není z mého pohledu statkem méněcenným v porovnání s jinými statky, např. vlastnictvím²⁷. Naopak, některé útoky proti cti budou pocitovány jako daleko závažnější než zásahy do jiných základních práv. Např. úmyslné poškození laku na automobilu, kterým bude způsobena škoda nikoliv nepatrná, bude ve většině případů pro poškozeného méně závažné než pomluva, jejíž následky mohou být jen těžce napravitelné nebo zcela nenapravitelné (rozpad manželství, poškození v zaměstnání apod.). Domnívám se proto, že závažnější útoky proti cti by měly být i nadále trestným činem.

Současný trestní zákon se omezuje na postih jen závažnějších zásahů do cti. To, co je v zahraničí označováno jako urážka, není u nás trestné. Ani méně závažnější případy pomluvy nejsou trestné. Náš trestní zákon stojí ve srovnání se zahraničními úpravami a v porovnání s prvorepublikovým zákonem na ochranu cti kdesi mezi pomluvou a nactiutrháním. Vyžaduje totiž, aby sdělený údaj byl nepravdivý. Tento údaj navíc musí být způsobilý ohrozit vážnost poškozeného u spoluobčanů. Nikoliv každé ohrožení vážnosti naplňuje znaky pomluvy, ale zákon vyžaduje způsobilost údaje značnou měrou ohrozit vážnost. Konečně je též rozdíl mezi pojmem vážnost a čest. Nikoliv každé porušení práva na zachování cti narušuje zároveň vážnost osoby. V úvo-

²⁷ Hodnotu, jaká se připisovala cti v době první republiky lze ilustrovat na následující citaci z Ottova naučného slovníku: „... porušení cti jest v období s poškozením těla, zabitím ano vraždou. Urážka na cti proto nutká ku krokům neobyčejným, k odražení útoku, k sebeobraně vodítkem zákona vymezené, a konečně není-li institucí k tomu zřízených nebo nesmějí-li tyto na pomoc volány býti, k soubojí a k sebevraždě. Neboť žiti beze cti jest člověku nesnesitelné...“ (str. 663, 664).

du bylo připomenuto, že čest má svou subjektivní a objektivní stránku. Porušení vážnosti se týká objektivní stránky cti. Dojde-li k zásahu pouze do subjektivní stránky cti, aniž by byla zároveň ve větší míře ohrožena objektivní stránka cti, pak takový zásah nemůže být postižen podle ustanovení o trestném činu pomluvy.

Úvahu o kriminalizaci či dekriminalizaci činů zasahujících lidskou čest je třeba vést i s ohledem na hrozící sankce, zejména na jejich závažnost a účel. Za porušení práva na zachování lidské cti lze podle občanského zákoníku uložit vedle povinnosti zdržet se zásahu a odstranit trvajících následky též přiměřené zadostiučinění, a to i případně v penězích. Za spáchání přestupku podle § 49 odst. 1 písm. a) je stanovena pokuta do 1000,- Kč. Zejména výše pokuty se mi zdá nepřiměřeně nízká. Evokuje to ve mně paralelu s jedním známým případem z dob starověkého Říma. Příklad zmiňuje Aulus Gellius (spisovatel 2. století n. l.) ve svém spise *Noctes Atticae* (Atické noci). Vypráví o jakémsi Luciovi Veratiovi, který se bavil tím, že chodil po městě a fackoval lidi na potkání. Za ním šel jeho otrok, který dával udiveným obětem 25 asů, což byla nominálně stanovená sankce Zákonem dvanácti desek. Možná i tato událost přiměla římské magistráty iniciovat nové normy pro trestání urážky na cti (*iniuria*). Konečně, trestní zákon skýtá širší škálu druhů trestů. Už samotné uložení trestní sankce nese s sebou ztrátu bezúhonnosti. Hrozba trestní sankcí má jistě větší generálně preventivní účinek než hrozba sankcí správně právní nebo občansko právní.

V důvodové zprávě se argumentuje mimo jiné tím, že trestněprávní ochrana osobnosti byla navíc používána v praxi selektivně, neboť nebyla dodržována zásada legality. To se pak projevovalo pasivitou v případech pomluv „obyčejných“ lidí a aktivitou v případech pomluv ze strany mediálně známých osobností nebo naopak pomluv, jejichž předmětem byly takové známé osobnosti. Nehodlám na tomto místě poukazovat na absurdnost uvedené argumentace, omezím se pouze na drobnou poznámku. Je pravdou, že všechny okolní státy s výjimkou Slovenské republiky stíhají delikty proti cti zásadně na základě soukromé žaloby poškozeného. V českém trestním právu tento institut neexistuje, ačkoliv právě u těchto deliktů by byl na místě. Jednak se tím neguje argument předkladatelů o porušování zásady legality, jednak je tento institut spojen s dostatečnými zárukami, aby nedocházelo k podávání „kverulantských“ žalob²⁸. Současný institut souhlasu poškozeného s trestním stíháním se mi nejeví jako vhodný, už jen proto, že jeho aplikovatelnost je omezena podmínkou existence „blízkého vztahu“ mezi poškozeným a „obviněným“.

V. ZÁVĚREM

Jestliže jsem si v úvodu vytyčil za cíl zamyslet se nad potřebností kriminalizace činů, které zasahují do lidské cti, pak dospívám k závěru, že závažnější útoky proti lidské cti by měly být trestným činem. Lidská čest je jednou ze základních lidských hodnot. Právo na její zachování se řadí mezi základní lidská práva. Neztotožňuji se s názorem, že ve všech případech zásahu do práva na zachování cti, zejména v případech závažných, postačí ochrana jinými právními odvětvími. Za minimální prostředek trest-

²⁸ Srov. *Gřivna, T.: Soukromá žaloba v trestním řízení. Praha: Karolinum, 2005.*

něprávní ochrany lidské cti považují zachování trestného činu pomluvy i v budoucí kodifikaci trestního práva hmotného. O oprávněnosti tohoto požadavku svědčí i srovnání se zahraničními trestněprávními úpravami, které vesměs chrání lidskou čest v mnohem širším rozsahu.

THE PROTECTION OF HONOUR IN THE DRAFT OF THE NEW CZECH CRIMINAL CODE

Summary

The article deals with the criminalization of acts against honour. The draft of the new Czech criminal code that has recently been rejected by Parliament decriminalizes the crime of defamation. The author of the article thinks about the reasons why the protection of honour should be weaker than the protection of other interests (e.g. property) protected by the Bill of rights. He accents wider protection of honour through the history and in comparison with foreign criminal codes.

Key words: subsidiary of criminalization, decriminalization, protection of honour, draft of the new Czech criminal code

Klíčová slova: subsidiarita trestní represe, dekriminalizace, ochrana cti, návrh trestního zákoníku